

लोक सेवा आयोग

अप्रविधिक (प्रशासन, लेखापरीक्षण र व्यवस्थापिका संसद सेवा), राजपत्रांकित तृतीय श्रेणी, शाखा अधिकृत वा सो सरह पदको खुला
प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

तृतीय पत्र:- समसामयिक बिषय

Section (A) - 10 Marks × 3 Questions = 30 Marks

१. सामाजिक मामिलाहरु

- १.१ सामाजिक विवाद तथा द्वन्द्व
- १.२ सामाजिक न्याय तथा समानता
- १.३ सामाजिक एवं सांस्कृतिक रुपान्तरण
- १.४ श्रोत/साधनहरुको वितरणमा न्याय : असमानता एवं सीमान्तीकरण (प्रादेशिक, जातजातिगत, लैङ्गिक, ग्रामीण तथा शहरी)
- १.५ सामाजिक संरक्षण/बचाउ, सामाजिक सुरक्षा तथा सामाजिक जिम्मेवारी
- १.६ सांस्कृतिक विविधता र सामाजिक परिचालन
- १.७ जनसंख्या (बसोबास, बसाइसराइ, शहरीकरण, प्रौढावस्था, शरणार्थी, विस्थापित जनसंख्या)
- १.८ संगठित अपराध : विद्युतीय अपराध (cyber crime), बेचबिखन, मिलोमतो (cartelling)/ एकाधिकार(monopoly), आतङ्कवाद, भ्रष्टाचार र अवैध मुद्रा निर्मलीकरण
- १.९ खाद्य सम्प्रभुता र सुरक्षा

Section (B) - 10 Marks × 2 Questions = 20 Marks

२. आर्थिक मामिलाहरु

- २.१ आर्थिक वृद्धि तथा आर्थिक विकास
- २.२ आर्थिक विकासका प्रमुख पक्षहरु : कृषि, उद्योग, व्यापार, पर्यटन, वैदेशिक रोजगार तथा मानव संशाधन
- २.३ आर्थिक विकासमा सार्वजनिक क्षेत्र, निजी क्षेत्र र सहकारी क्षेत्रको भूमिका
- २.४ वैदेशिक सहायता र अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग
- २.५ वैदेशिक लगानी: पोर्टफोलियो र प्रत्यक्ष
- २.६ प्रविधि हस्तान्तरण (बौद्धिक सम्पत्ति अधिकार समेत)
- २.७ व्यापार, बजार र श्रम उदारिकरण
- २.८ आर्थिक कुटनीति
- २.९ गरिवी र बेराजगारी

Section (C) - 10 Marks × 3 Questions = 30 Marks

३. विकाससँग सम्बद्ध मामिलाहरु

- ३.१ मानव विकास
- ३.२ पूर्वाधार विकास
- ३.३ दिगो विकास (भूमि, जल तथा प्राकृतिक श्रोतहरु : धान्न सक्ने क्षमता र विकास नीति)
- ३.४ विकास प्रक्रियामा राज्य र राज्य बाहेकका क्षेत्रहरुको भूमिका
- ३.५ शान्ति र द्वन्द्व सम्बेदनशील विकास
- ३.६ विकेन्द्रीकरण तथा स्थानीय स्वायत्त शासन
- ३.७ विकासमा नागरिकको संलग्नता
- ३.८ साभेदारी विकास तथा समुदायमा आधारित विकास
- ३.९ विकासमा सूचना-सञ्चार प्रविधिको भूमिका
- ३.१० विश्वव्यापीकरण र विकास

Section (D) - 10 Marks × 2 Questions = 20 Marks

४. वातावरणसँग सम्बद्ध मामिलाहरू

- ४.१ पारिस्थितिक प्रणाली
- ४.२ जैविक विविधता तथा संरक्षण
- ४.३ जलवायु परिवर्तन र कार्बन व्यापार
- ४.४ वातावरणीय ह्रास
- ४.५ वनविनास
- ४.६ संकट/विपद् व्यवस्थापन
- ४.७ वातावरण र विकास
- ४.८ उर्जा संकट तथा उर्जा संरक्षण
- ४.९ प्रदूषण तथा फोहर-मैला व्यवस्थापन

.... समाप्त ....

(In English)

Paper III: - Contemporary Issues

Section (A) - 10 Marks × 3 Questions = 30 Marks

1. Social issues

- 1.1 Social disputes and conflict
- 1.2 Social justice and equality
- 1.3 Social and cultural transformation
- 1.4 Distributive justice of resources: disparities and marginalization (regional, caste/ethnicity, gender, rural and urban)
- 1.5 Social protection, social security and social responsibility
- 1.6 Cultural diversity and social mobilization
- 1.7 Population (settlement, migration, urbanization, aging, refugee, displaced population)
- 1.8 Organized crime: cyber crime, trafficking, cartelling/monopoly, terrorism, corruption and money laundering
- 1.9 Food sovereignty and security

Section (B) - 10 Marks × 2 Questions = 20 Marks

2. Economic issues

- 2.1 Economic growth and economic development
- 2.2 Major aspects of economic development: agriculture, industry, trade, tourism, foreign employment and human resource
- 2.3 Role of public sector, private sector and cooperative in economic development
- 2.4 Foreign assistance and international co-operation
- 2.5 Foreign Investment: portfolio and direct
- 2.6 Technology transfer including intellectual property rights
- 2.7 Trade, market and labour liberalization
- 2.8 Economic diplomacy
- 2.9 Poverty and unemployment

Section (C) - 10 Marks × 3 Questions = 30 Marks

3. Developmental Issues

- 3.1 Human development
- 3.2 Infrastructure development
- 3.3 Sustainable development (land, water and natural resources: carrying capacity and development policy)
- 3.4 Role of state and non-state actors in development process
- 3.5 Peace and conflict sensitive development
- 3.6 Decentralization and local self-governance
- 3.7 Citizen engagement in development
- 3.8 Partnership development and community based development
- 3.9 Role of Information and Communication Technology (ICT) in development
- 3.10 Globalization and development

Section (D) - 10 Marks × 2 Questions = 20 Marks

4. Environmental Issues

- 4.1 Ecosystem
- 4.2 Bio-diversity and conservation
- 4.3 Climate change and carbon trade
- 4.4 Environment degradation
- 4.5 Deforestation
- 4.6 Crisis/Disaster management
- 4.7 Environment and development
- 4.8 Energy crisis and energy conservation
- 4.9 Pollution and waste management

---The End---

Sample Questions: Paper III- Contemporary Issues

Section (A) - 10 Marks × 3 Questions = 30 Marks

1. द्वन्द्वले सामाजिक एवं सास्कृतिक रुपान्तरणमा पार्ने सकारात्मक तथा नकारात्मक प्रभावहरु उल्लेख गर्नुहोस् ।
Mention the positive and negative effects of conflict in social and cultural transformation?
2. “भ्रष्टाचार सामाजिक न्याय तथा समानताको महान शत्रु हो ।” यस भनाइप्रतिको आफ्नो धारणा प्रष्ट पार्नुहोस् ।
"Corruption is the great enemy of social justice and equality". Clearly present your view in this regard.
3. “खाद्य सम्प्रभुता” को अवधारणा स्पष्ट पार्दै विकासोन्मुख मुलुकमा खाद्य पदार्थको स्वस्थ र सहज आपूर्तिमा देखिएका प्रमुख व्यवधानहरु उल्लेख गर्नुहोस् ।
Clearly spell out the concept of "food sovereignty", and also mention the major hindrances of the healthy and convenient supply of food materials in developing countries.

Section (B) - 10 Marks × 2 Questions = 20 Marks

4. विकोसोन्मुख मुलुकहरुको आर्थिक विकासमा सहकारी क्षेत्रको भूमिका वारे विवेचना गर्नुहोस् ।
Discuss the role of the co-operative sector in the economic development of developing nations.
5. गरिवी र बेरोजगारीबीचको अन्तरसम्बन्ध प्रष्ट्याउदै यी दुवैको न्यूनीकरणका प्रभावकारी उपायहरु उल्लेख गर्नुहोस् ।
Clearly present the interrelationship between poverty and unemployment and suggest the effective measures for minimizing both of them.

Section (C) - 10 Marks × 3 Questions = 30 Marks

6. मानव विकासका सूचकाङ्कहरु उल्लेख गर्नुहोस् । साथै सामाजिक आर्थिक विकासको साधन र साध्य मानव नै हो भन्ने भनाइलाई पुष्टि गर्नुहोस् ।
Write down the human development indicators and also justify that human is both the means and ends of the social- economic development.
7. शान्ति र द्वन्द्व सम्बेदनशील विकासका आधारभूत तत्वहरुको संक्षिप्त विवेचना गर्नुहोस् ।
Briefly discuss the fundamental elements of peace and conflict sensitive development.
8. समुदायमा आधारित विकासका प्रमुख विशेषताहरु औल्याउँदै ग्रामीण विकासमा यसप्रकारको विकासको औचित्य उल्लेख गर्नुहोस् ।
Identifying the main characteristics of community based development, justify the rationale of such kind of development in rural development.

Section (D) - 10 Marks × 2 Questions = 20 Marks

9. वातावरणीय ह्रासका प्रमुख कारकहरु औल्याउँदै तिनको नियन्त्रणका प्रभावकारी उपायहरु उल्लेख गर्नुहोस् ।
Identify the major factors responsible for environmental degradation and also mention the effective measures for their control.
10. विपद् व्यवस्थापनको अर्थ उल्लेख गर्नुहोस् । विपद् व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउन कुनकुन पक्षहरुमा ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने ठान्नुहुन्छ ? आफ्नो धारण लेख्नुहोस् ।
Mention the meaning of disaster management. In your opinion, what factors should be taken in consideration to make disaster management effective?